

บทที่ 1

บทนำ

ประชาชนในท้องถิ่นทางภาคใต้แทบทุกครัวเรือนนิยมเลี้ยงปลาสวยงาม หรือเลี้ยงนกเพื่อความเพลิดเพลิน หรือเป็นงานอดิเรก ทั้งนี้เพื่อเป็นการผ่อนคลายความเครียดจากการทำงานในชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด โดยเฉพาะพื้นที่บริเวณอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา นับว่ามีประเพณีเลี้ยงนกเขาวา เพื่อประดับบ้านมาตั้งแต่โบราณ เพราะมีความเชื่อว่านกเขาวา เป็นสัตว์ที่ศักดิ์สิทธิ์ สามารถบันดาลให้ลาภยศ และ โชคลาภ จึงได้นิยมเลี้ยงนกเขาวากันมาก โดยเลือกนกเขาที่เข้าลักษณะตามตำรา และนกที่มีเสียงดีตามลักษณะนิยม นกที่นิยมเลี้ยงในอำเภอจะนะ เป็นนกเขาวา โดยส่วนใหญ่ได้มาจากการเพาะเลี้ยง คัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ที่ดีมาผสมเพื่อให้ได้ลักษณะและเสียงนกที่ขันดี และในการแข่งขันนกเขาวาที่ประเทศมาเลเซีย ได้มีการนำนกเขาวาจากอำเภอจะนะ ไปแข่งขันด้วย ปรากฏว่า ได้รับรางวัลและสร้างชื่อเสียงให้กับอำเภอจะนะ จนกลายเป็นแหล่งนกเขาที่มีเสียงดี จึงได้มีการซื้อขายในราคาที่ค่อนข้างแพง (www.stp.ac.th/Activities/southpeople/local6.html) นอกจากนี้ทางแถบภาคใต้อัวยังนิยมเลี้ยงนกกรงหัวจุก หรือเรียกชื่อเป็นทางการว่า นกปรอดหัวโขนเคราแดง หรือ นกพิชหลิว นกชนิดนี้มีจุดบนหัวคล้ายสวมหัวโขนเอาไว้ และมีสัญลักษณ์เคราแดงอยู่ใต้ดวงตา นกกรงหัวจุก มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Pycnonotus jocosus* เป็นสัตว์คุ้มครองประเภทนกที่เพาะพันธุ์ได้ นกชนิดนี้มีถิ่นอาศัยในแถบเอเชียในกลุ่มประเทศที่มีอุณหภูมิร้อนชื้นสูง เช่น จีน อินเดีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ ลาว กัมพูชา และไทย นกชนิดนี้พบได้ทุกภาคในประเทศไทย และมีชื่อเรียกแต่ละภาค ดังนี้ ภาคใต้ เรียก นกกรงหัวจุก ภาคเหนือ เรียก นกปรัดจะหลิว หรือพิชหลิว ภาคกลาง เรียก นกปรอดหัวจุก นกปรอดหัวโขน กล่าวกันว่าประเทศสิงคโปร์น่าจะเป็นผู้ริเริ่มการเลี้ยงนกชนิดนี้ก่อนประเทศอื่น และให้ความสำคัญถึงขนาดเอารูปมาเป็นสัญลักษณ์ในการพิมพ์ธนบัตร สำหรับทางภาคใต้นิยมเลี้ยงกันมานานแล้ว และสืบทอดมาจากรุ่นลูกรุ่นหลาน จนเรียกได้ว่าเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านทางภาคใต้ ดังจะเห็นได้ว่าแทบทุกบ้านจะต้องแขวนกรงนกไว้ และนิยมพาไปไหนมาไหนด้วย เพื่อให้ได้เคยชินกับคน ไม่ตื่นกลัว สำหรับวิธีการเลี้ยงนกกรงหัวจุก จะนิยมเลี้ยงตั้งแต่จับลูกนกที่ขุ่นหรือแก้มยังไม่เปลี่ยนเป็นสีแดง และยังไม่ร้องไม่เป็นหรือเรียกตามภาษาชาวบ้านว่า ลูกนกขุ่นหรือลูกนกไข่ มาเลี้ยง วิธีนี้จะได้นกที่คุ้นเคยกับคน ไม่ตื่นกลัว แต่มักมีนิสัยขี้อ้อน แต่การจับนกป่ามาเลี้ยงมีข้อดีคือ นกร้องเพลงได้แล้ว ยังมีจิตใจเป็นนกขี้ แต่มีข้อเสียคือ ขี้ตื่นกลัว (www.thairath.co.th/thairath/1/2546/farming/jul/08/farm.asp) สำหรับประชาชนในพื้นที่จังหวัดสงขลากำลังนิยมเลี้ยงสัตว์ปีกประเภทนกเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะนกกรงหัวจุก (นกปรอดหัวโขนเคราแดง) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ามีเลี้ยงกันเกือบทุกบ้านเนื่องจากเป็นนกที่มีรูปร่างสวยงาม และมีเสียงร้องที่ไพเราะ มีลีลาการ

กระโดดที่สวยงามน่าดู และสามารถนำมาแข่งขันได้ นกกรงหัวจุกเป็นนกที่กินแมลงเป็นอาหาร โดยผู้เลี้ยงนกนิยมจับตั๊กแตนให้เป็นอาหาร และจัดว่าเป็นแหล่งโปรตีนหลักของนก แต่ในปัจจุบันไม่นิยมจับตั๊กแตนให้นกกิน แต่นิยมซื้อหนอนนกมาเป็นอาหารแทน และเป็นอาหารที่โปรดปรานของบรรดานกกรงหัวจุก นอกจากนี้หนอนนกกยังสามารถหาซื้อได้ง่ายตามท้องตลาดทั่วไป ทั้งนี้เนื่องจากหนอนนกสามารถเพาะเลี้ยงได้ง่าย และสะดวกต่อการใช้ นอกจากนี้ยังมีคุณค่าทางอาหารสูงอีกด้วย หนอนนกจึงเป็นแหล่งโปรตีนของนก ทำให้นกมีสุขภาพแข็งแรง นกมีความกล้าหาญสามารถร้องสู้ได้นาน มีความคุ้นเคยกับผู้เลี้ยง ทำให้ความต้องการหนอนนกในการเลี้ยงสูงมาก และบางช่วงหนอนนกกยังขาดตลาดไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้เลี้ยงบางครั้งต้องนำมาจากแหล่งผลิตอื่น ทำให้มีผู้สนใจเพาะเลี้ยงหนอนนกในเชิงการค้า ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสงขลามากขึ้น

ในปัจจุบันธุรกิจการเพาะเลี้ยงปลาสวยงามและนกเดิบ โตขึ้น และนับวันจะขยายตัวเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นตลาดในประเทศหรือตลาดต่างประเทศ อาชีพการเพาะเลี้ยงปลาสวยงามและนกจึงเป็นอาชีพที่น่าสนใจอาชีพหนึ่งสำหรับผู้ที่มีความขยันและมุ่งมั่นในธุรกิจประเภทนี้ เมื่อธุรกิจการเลี้ยงปลาสวยงามและนกขยายวงกว้างขึ้น ธุรกิจการผลิตอาหารสำหรับเลี้ยงปลาสวยงามและนกก็เพิ่มขึ้นด้วย เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการเลี้ยงปลาสวยงามและนก ในการเลี้ยงปลาสวยงามและนกนอกจากจะต้องการอาหารหลักอย่างเช่น อาหารเม็ดสำเร็จรูปที่มีส่วนผสมของสารอาหารครบถ้วนแล้ว ปลาสวยงามและนกยังต้องการอาหารสดที่เป็นตัวเสริมและสามารถรับประโยชน์ได้โดยตรง เนื่องจากอาหารสดบางชนิดนั้นจะให้คุณค่าทางโภชนาการที่มีโปรตีนและแคลเซียมสูงและย่อยสลายได้ดีกว่าการกินอาหารเม็ดสำเร็จรูป อาหารสดจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการนำมาใช้ในการอนุบาลลูกปลาและนก หรือปลาที่มีขนาดใหญ่และกินเนื้อ อาหารสดที่นิยมนำมาเลี้ยงปลาสวยงามและนกเหล่านี้ได้แก่ ไรแดง หนอนแดง ลูกน้ำ โรติเฟอร์ หนอนนก จิ้งหรีด ไข่เดือน แมลง และสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกขนาดเล็ก เป็นต้น (อานนท์, 2547) หนอนนก นับว่าเป็นอาหารสดที่เหมาะสมสำหรับปลาสวยงามและนก เช่น นกกรงหัวจุก นกเขาชวา ปลาทอง ปลากัด ปลาหมอสี และปลาอะโรวาน่า ซึ่งหนอนนก นอกจากจะมีคุณค่าทางโภชนาการสูงดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีวงจรชีวิตในระยะที่เป็นหนอนนานและสามารถขยายพันธุ์ได้อย่างรวดเร็วอีกด้วย จึงนับว่าเป็นอาหารสดที่น่าสนใจชนิดหนึ่ง นอกจากนี้ หนอนนกกยังใช้เป็นอาหารของสัตว์ต่าง ๆ ได้แก่ เต่า กบ และปลากินเนื้อ สำหรับวงการปลาสวยงามแล้วมักนิยมใช้หนอนนกที่เพิ่งฟักมาใช้เป็นอาหารให้แก่พวกปลากินเนื้อ

หนอนนกกนั้นไม่ได้เป็นสัตว์ที่มีอยู่ในเมืองร้อนอย่างเช่นเมืองไทย แต่เป็นการนำเข้ามาจากต่างประเทศเพื่อการเลี้ยงนกและสัตว์ปีกของกรมป่าไม้ ซึ่งอาจเป็นที่มาของชื่อ “หนอนนก” หรือ “หนอนเลี้ยงนก” หนอนนกโดยทั่วไปแล้วมีสีเหลือง ซึ่งเป็นตัวอ่อนของแมลงชื่อว่า “Meal-Beetle” (*Tenebrio molitor*) อยู่ในครอบครัว Tenebrionidae การเลี้ยงหนอนนกกก็ค่อนข้างง่ายโดยใช้

หัวอาหารไก่เล็ก รำข้าวสาลี ข้าวโอ๊ต แต่โดยธรรมชาติแล้วหนอนนกชอบกินของเน่าเสีย เช่น เมล็ดพืช หรือแป้งที่สกปรกมีเชื้อราขึ้น หนอนนกชอบอาศัยกักกินอยู่ในที่มืดและที่อับ แต่อย่างไรก็ตามหากมีแสงสว่างก็จะทำให้มีการพัฒนาของตัวอ่อนเร็วขึ้น และน้ำมีความสำคัญต่อการเลี้ยงมาก เนื่องจากว่าอาหารที่ใช้อาจเป็นอาหารแห้ง ถ้าให้น้ำน้อยพบว่า หนอนให้ลูกเพียงครั้งเดียวต่อปี แต่ถ้าตัวอ่อนได้น้ำที่เพียงพอจะให้ลูกถึง 6 ครั้งต่อปี ในการเลี้ยงหนอนนกมักนิยมเลี้ยงในกล่องพลาสติก ถาดอลูมิเนียม และกะละมังเป็นส่วนใหญ่

ในสภาพปัจจุบันหนอนนกมีราคาแพง และมีปริมาณโปรตีนสูงถึงร้อยละ 19.7 (ของน้ำหนักตัว) จัดว่าเป็นหนอนที่มีศักยภาพที่ดีในการใช้เป็นอาหารสัตว์ (จิราภรณ์ และทัศนีย์, 2544) นอกจากนี้หนอนนกยังมีวงจรชีวิตช่วงที่เป็นตัวหนอนของแมลงชนิดนี้ยาวมาก จึงมีผู้นิยมนำมาเป็นอาหารของสัตว์ปีก และเพาะเลี้ยงเพื่อเป็นการค้าภายในประเทศ (www.google.com)

หนอนนกไม่เพียงแต่เป็นอาหารอย่างดีสำหรับสัตว์ปีกเท่านั้น ยังนิยมนำมาเป็นอาหารของสัตว์น้ำประเภทปลาที่กินเนื้อหรือประเภทปลาสวยงามที่กินเนื้อ เช่น ปลาคู อะโรวานา (ปลาคะพืด) ออสกา และอื่น ๆ เป็นต้น หนอนนกเหมาะสำหรับสัตว์ทุกชนิดทุกวัยและทุกขนาด ไม่ว่าจะขนาดเล็ก หรือขนาดใหญ่

ปัจจุบันมีการเลี้ยงหนอนนกเพื่อเป็นอาหารสัตว์น้ำกันอย่างแพร่หลาย เนื่องจากหนอนนกเป็นแหล่งอาหารของโปรตีน แคลเซียม และฟอสฟอรัส โดยระยะของหนอนนกที่ใช้เป็นอาหารของสัตว์น้ำ คือ ระยะตัวหนอน ในการเลี้ยงหนอนนกจะใช้รำข้าวสาลีเป็นอาหารหลัก และต้องการนำรำข้าวสาลีจากต่างประเทศทำให้รำข้าวสาลีมีราคาแพง ดังนั้นการเลี้ยงหนอนนกในปัจจุบันจึงนิยมที่จะใช้รำข้าวเจ้าแทน แต่คุณภาพของรำข้าวเจ้ายังมีคุณภาพไม่เพียงพอที่จะผลิตหนอนนกได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้มีการนำหัวอาหารไก่มาใช้แทนรำและรำข้าวสาลี นอกจากนี้ยังให้อาหารเสริมจำพวกผัก ผลไม้ และวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เช่น แดงกวา ถั่วฝักยาว มะละกอ ตำลึง แต่ต้องให้แน่ใจว่าผักและผลไม้ปราศจากยาฆ่าแมลง เพราะอาจทำให้หนอนนกตายได้ โดยนำผัก หรือผลไม้หั่นเป็นชิ้นบาง ๆ วางบนอาหาร มาช่วยเสริมเพื่อลดต้นทุนและสามารถใช้ประโยชน์จากอาหารสดที่เป็นวัสดุเหลือใช้ได้อย่างคุ้มค่า และที่สำคัญยังช่วยลดขยะได้อีกวิธีหนึ่ง

หนอนมิลเวิร์ม (Mealworms) หรือหนอนเลี้ยงนก จัดเป็นอาหารส่วนสำคัญอีกชนิดหนึ่งที่ใช้ในการเลี้ยงนก สัตว์เลี้ยงคลาน และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมบางชนิด เพื่อช่วยเสริมสร้างสุขภาพร่างกายให้สมบูรณ์แข็งแรงเป็น เพื่อให้แน่ใจว่าหนอนมิลเวิร์มมีคุณค่าทางโภชนาการที่ดี และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเลี้ยงสัตว์ จึงต้องจัดเตรียมอาหารที่มีคุณค่าสำหรับใช้เลี้ยงหนอนมิลเวิร์มด้วยเช่นกัน (<http://www.birdiecare.com>)

หนอนนกมีผู้นิยมนำมาเลี้ยงเป็นอาหารสัตว์ปีก โดยเฉพาะไก่ฟ้าและนกเลี้ยงสวยงาม ต่อมาได้มีผู้นำมาเพาะเลี้ยงเป็นการค้าในประเทศไทย ถึงแม้ว่ามันจะเป็นหนอนเมืองหนาวแต่มันก็สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะอากาศในเมืองไทยได้เป็นอย่างดี หนอนนกมีคุณค่าทางอาหารสูง

นอกจากจะใช้เลี้ยงไก่ฟ้าและนกเลี้ยงสวยงามแล้วยังสามารถเลี้ยงสัตว์อื่น ๆ เช่น ปลาตู้ กระรอก ลิงลมและลิงมาโมเซ่ทได้เป็นอย่างดี เมื่อใช้เลี้ยงสัตว์ในปริมาณที่เหมาะสมจะทำให้สัตว์มีสุขภาพ แข็งแรง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงได้มีการศึกษาสภาวะที่เหมาะสมสำหรับเลี้ยงหอนอกเชิง อุตสาหกรรม ในพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อเป็นแนวทางของข้อมูลในการส่งเสริมการ เลี้ยงหอนอกในเชิงพาณิชย์ได้อีกต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาวะที่เหมาะสมในการเลี้ยงหอนอกเชิงอุตสาหกรรมในพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
2. เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการเลี้ยงหอนอกเชิงอุตสาหกรรม สำหรับประชาชน ทั่วไปที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

